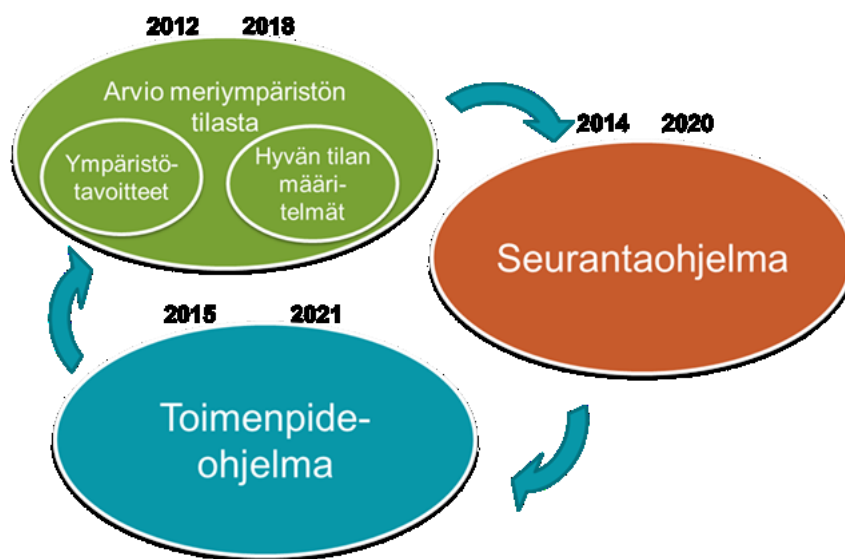

Valtioneuvoston päätös päivitetystä Suomen merenhoitosuunnitelmasta

1 Taustaa

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/56/EY yhteisön meriympäristöpolitiikan puitteista (meristrategiapuitedirektiivi) edellyttää, että jäsenvaltiot laativat merialueilleen kansalliset meristrategiat meriympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Suomessa meristrategiapuitedirektiivi on pantu täytäntöön vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetulla lailla (1299/2004) ja merenhoidon järjestämisestä annetulla valtioneuvoston asetuksella (980/2011). Valtioneuvosto on hyväksynyt vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain nojalla laaditun Suomen merenhoitosuunnitelman, joka päivitetään tällä valtioneuvoston päätöksellä.

Merenhoitosuunnitelmassa on kolme osaa, jotka päivitetään joka kuudes vuosi. Merenhoitosuunnitelman ensimmäinen osa sisältää arvio meriympäristön tilasta ja hyvän tilan määritelmät sekä ympäristötavoitteet ja niihin liittyvät indikaattorit. Ensimmäisen osan päivitys valmistui vuonna 2018. Suunnitelman toisen osan eli seurantaohjelman päivitys valmistui vuonna 2020 ja kolmannen osan eli toimenpideohjelman päivitys valmistui vuonna 2021. Merenhoidon suunnittelussa sovelletaan ekosysteemilähestymistapaa.

Kuva 1. Merenhoitosuunnitelman osat ja merenhoidon suunnittelun eteneminen.

Merenhoidon ensimmäisellä suunnittelukaudella kaikista merenhoitosuunnitelman osista annettiin erilliset valtioneuvoston päätökset. Ensimmäistä osaa koskeva päätös annettiin 13.12.2012, toista osaa koskeva päätös annettiin 21.8.2014 ja kolmatta osaa koskeva päätös annettiin 3.12.2015. Ensimmäisellä kierroksella laadittiin merenhoitosuunnitelman seurantaohjelma vuosille 2014–2020 ja toimenpideohjelma vuosille 2016–2021. Merenhoidon toisella suunnittelukaudella päivitetyn merenhoitosuunnitelman kaikki kolme osaa on sisällytetty samaan päätösehdotukseen. Tällä on pyritty menettelyn keventämiseen ja sujuvoittamiseen sekä sen yhdenmukaistamiseen vesienhoidon suunnittelun kanssa.

Suomen merenhoitoalue ulottuu rantaviivasta talousvyöhykkeen ulkorajalle. Merialue jaetaan rannikko-vesiin ja avomerialueeseen. Rannikkovedet ovat viidellä vesienhoitoalueella. Suomen merenhoitoalue jakautuu kuudelle Itämeren altaalle, joita ovat Perämeri, Merenkurkku, Selkämeri, Ahvenanmeri, Pohjoinen varsinainen Itämeri ja Suomenlahti. Allasjako noudattaa Itämeren suojelukommissiossa (Helsinki Commission, HELCOM) Itämeren maiden välillä sovittua allasjakoa. Ahvenanmaan maakunnan merialue ei sisälly Suomen merenhoitosuunnitelmaan, vaan Ahvenanmaan maakunnan hallitus laatii omaa merialuettaan koskevan merenhoitosuunnitelman.

Meren- ja vesienhoito on sovitettu yhteen ja niiden toimeenpano on yhteen kytkettyä. Merenhoitosuunnitelma ja vesienhoitosuunnitelmat täydentävät toisiaan. Vesienhoitosuunnitelmat sisältävät toimenpiteitä, joilla vähennetään maalta peräisin olevaa kuormitusta. Kyseisillä toimenpiteillä on tärkeä rooli rehevöitymistä sekä haitallisia ja vaarallisia aineita koskevien merenhoidon tavoitteiden saavuttamisessa. Vesien-suojelun tehostamisohjelma edistää vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toteutusta.

Merenhoitosuunnitelma tukee osaltaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja siihen liittyvän kestäväsinisen talouden toteuttamista. Merenhoito on EU:n yhdenmetymeripolitiikan ympäristöosio. EU:n Itämeren alueen strategia syventää alueellista yhteistyötä. Merenhoidon toteuttamiseen ja sen tavoitteiden toteutumiseen vaikuttaa keskeisesti EU:n yhteinen maatalous- ja kalastuspolitiikka.

2 Suomen merenhoitosuunnitelman päivittäminen

2.1 Merenhoitosuunnitelman ensimmäinen osa: arvio meriympäristön tilasta ja hyvän tilan määritelmät sekä ympäristötavoitteet ja indikaattorit

Meriympäristön tilaa ja siihen kohdistuvia paineita on arvioitu merenhoidon toisella suunnittelukaudella laaditussa Suomen meriympäristön tila 2018 -raportissa. Raportissa tarkastellaan meriympäristön tilaa vuosina 2011–2016. Meriympäristön hyvää tilaa ei ole kaikilta osin saavutettu Suomen merialueella eikä myöskään muualla Itämerellä. Meriympäristön hyvällä tilalla tarkoitetaan tilaa, jossa meri on ekologisesti monimuotoinen ja tasapainoinen, dynaaminen, luontaisessa olosuhteessaan puhdas, terve ja tuottava, ja kun meriympäristön käyttö on kestävä ja turvaa nykyisten ja tulevien sukupolvien käyttö- ja toimintamahdollisuudet.

Meriympäristön tilaan ja meriekosysteemin toimintaan Suomen koko merialueella vaikuttaa voimakkaimmin ravinnekuormitus ja siitä aiheutuva rehevöityminen. Rehevöityminen heikentää luonnon monimuotoisuutta. Meriluonnon tilaan vaikuttavat myös haitalliset ja vaaralliset aineet, roskaantuminen, vedenalainen melu sekä ihmistoimet merellä, kuten merenkulku, kalastus ja merenpohjien ruoppaukset. Useat ihmisen toimet synnyttävät myös huomattavia paikallisia vaikutuksia. Ilmastonmuutos kärjistää monia Itämeren ongelmia ja hidastaa palautumista hyvään tilaan.

Meriympäristön tilan arvioimiseen käytetään hyvän tilan laadullisia kuvaajia, joita on yksitoista. Laadulliset kuvaajat ovat luonnon monimuotoisuus, vieraslajit, kaupalliset kalat, ravintoverkot, rehevöityminen, merenpohjan koskemattomuus, hydrografiset muutokset, epäpuhtauksien pitoisuudet ja vaikutukset, epäpuhtaudet ruokakalassa, roskaantuminen sekä energia ja vedenalainen melu. Tila luokitellaan joko hyväksi tai heikoksi perustuen kuvaajille ja niiden osatekijöille asetettuihin hyvän tilan määritelmiin ja kynnysarvoihin sekä ympäristön tilasta koottuihin havaintoihin ja seurantatietoon. Tila-arvio tehdään kullekin meren osa-alueelle.

Joidenkin hyvän tilan laadullisten kuvaajien osalta tila on hyvä (taulukko 1). Tällaisia kuvaajia ovat epäpuhtaudet ruokakalassa, hydrografiset muutokset, vieraslajit sekä ravintoverkot. Rehevoitymistä koskevan kuvaajan osalta tila on pääsääntöisesti heikko. Usean kuvaajan osalta tila on joillain maantieteellisillä alueilla hyvä ja joillain heikko ja, mikäli kuvaaja muodostuu useasta indikaattorista, tila voi olla toisten osalta hyvä ja toisten osalta heikko. Tällaisia kuvaajia ovat epäpuhtauksien pitoisuudet ja vaikutukset, kaupalliset kalat, luonnon monimuotoisuus sekä merenpohjan koskemattomuus. Kahden kuvaajan, roskaantuminen sekä energia ja vedenalainen melu, osalta tilaa ei ole vielä pystytty arvioimaan. Roskaantumista ja vedenalaista melua ei voitu arvioida aineiston vähäisyyden ja puuttuvien hyvän tilan kynnyksarvojen vuoksi.

Muutoksia edelliseen meriympäristön tila-arvioon nähden ovat meriympäristön tilan parantuminen heikosta hyväksi ravintoverkkoja ja ruokakalojen epäpuhtauksia koskevien kuvaajien osalta sekä tilan heikentyminen hyvästä heikoksi merenpohjan koskemattomuuden kuvaajan osalta. Muutosten taustalla ovat muutokset arviointimenetelmissä. Viime kaudella meriympäristön tilaa ei pystytty tietopuutteiden takia arvioimaan kaupallisia kaloja koskevan kuvaajan osalta, mutta nyt arvio on tehty ja tila on osittain hyvä ja osittain heikko.

Taulukko 1. Meriympäristön tila Suomen merialueella vuosina 2011–2016.

● tarkoittaa hyvää tilaa, ● tarkoittaa heikkoa tilaa ja □ tarkoittaa, että arviota ei tehty, koska hyvän tilan määrittäminen puuttuivat tai tilaa ei aineiston pohjalta voitu määrittää selkeästi joko hyväksi tai heikoksi tai tietoa oli liian vähän arviointia varten. ■ tarkoittaa, että arviota ei ollut tarpeen tehdä esimerkiksi siitä syystä, että laji ei esiinny alueella. Pallojen sektorit kuvaavat hyvän ja heikon tilan indikaattorien osuuksia.

Hyvän tilan laadullinen kuvaaja	Osa- kijä	Osa- tekijän alatekijä	Suomen- lahti	Pohjois- Itämeri	Ahvenan- maan meri- alue ja Saaristo- meri	Selkä- meri	Meren- kurkku	Perä- meri
Rehevoityminen			●	●	●	●	●	●
Epäpuhtauksien pitoisuudet ja vaikutukset		Vaaralliset aineet	■	■	■	■	■	■
		Radioaktiivisuus	●	●	●	●	●	●
Epäpuhtaudet ruokakalassa			●	●	●	●	●	●
Roskaantuminen			□	□	□	□	□	□
Energia ja vedenalainen melu			□	□	□	□	□	□
Hydrografiset muutokset			●	●	●	●	●	●
Vieraslajit			●	●	●	●	●	●
Kaupalliset kalat		Kuha	●	●	●	●	●	●
		Silakka	●	●	●	●	●	●

Hyvän tilan laadullinen kuvaaja	Osatekijä	Osatekijän alatekijä	Suomenlahti	Pohjois-Itämeri	Ahvenanmaan merialue ja Saaristomeri	Selkämeri	Merenkurkku	Perämeri
		Kilohaili	●	●	●	●	●	-
		Turska	●	●	●	-	-	-
		Lohi	-	-	-	-	-	●
		Ahven	●	-	●	●	●	●
Luonnon monimuotoisuus ja merenpohjan koskemattomuus	Laajat pohjan elinympäristöt	Litoraalin elinymp.	○	-	○	○	○	○
		Infralitoraalin elinymp.	●	-	●	●	●	●
		Circalitoraalin elinymp.	●	-	●	●	●	●
		Ulkomeren elinymp.	●	●	●	●	●	●
	Vesipatsaan planktoniyhteisöt	Kasviplanktonin avomereillä	●	●	○	●	○	●
		Eläinplanktonin avomereillä	●	○	●	●	○	●
	Kalat	Meritaimen	●	●	●	●	●	●
		Vaellussiika	○	○	○	○	○	●
	Merinisäkkäät	Halli	●	●	●	●	●	●
		Itämeren norppa	●	-	●	●	●	●
		Pyöriäinen	●	●	●	●	●	-
	Merilinnut	Pesivät merilinnut	●	●	●	●	●	●
		Talvehtivat merilinnut	●	●	●	●	-	-
	Ravintoverkot			●	●	●	●	●

Merenhoitosuunnitelmaa päivitettäessä uudistettiin ensimmäisellä suunnittelukaudella asetetut ympäristötavoitteet. Meriympäristön hyvän tilan saavuttamiseksi tai ylläpitämiseksi asetetut kattavat ympäristötavoitteet kohdistuvat ihmisen toiminnasta aiheutuvien ympäristöpaineiden vähentämiseen sekä luonnonsuojelun ja ennallistamisen toimiin. Tavoitteiden toteutumista seurataan indikaattoreilla.

Edelliseen merenhoitosuunnitelmaan nähden ympäristötavoitteiden lukumäärä nousi kuudesta 28:aan. Lisääntynyt tieto ihmisen aiheuttamista paineista ja niiden vaikutuksista meriympäristöön mahdollisti tarkempien tavoitteiden ja niihin kohdistuvien indikaattoreiden asettamisen.

Ympäristötavoitteet on jaettu kahdeksan pääteeman alle. Teemoja ovat ravinnekuormituksen ja rehevöitymisen vähentäminen, haitallisten aineiden kuormituksen vähentäminen, roskaantumisen vähentäminen, haitallisten vieraslajien leviäminen, merellisten luonnonvarojen käyttö, luonnonsuojelun ja ennallistamisen tavoitteet, merenhoidon tietoperustan parantaminen sekä merialuesuunnittelu.

Taulukko 2. Ympäristötavoitteet.

Ympäristötavoitteet	
Ravinnekuormituksen ja rehevöitymisen vähentäminen	
1	RAVyleinen Fosfori- ja typpikuormituksen kuormituskatto alitetaan ja kiintoainekuormitus laskee
2	RAV1 Maa- ja metsätalouden sekä turvetuotannon ravinteiden, orgaanisen aineen ja kiintoaineen kuormitus vähenee
3	RAV2 Vesiviljelystä aiheutuva ravinnekuormitus ei uhkaa hyvän tilan saavuttamista tai jo saavutettua hyvää tilaa
4	RAV3 Merenkulun ja vesiliikenteen aiheuttama ilmaperäinen typpikuormitus vähenee
5	RAV4 Jätevesien aiheuttama kuormitus vähenee vuosina 2018–2024
6	RAV5 Itämeren sisäisten ravinnevarastojen hallinnan mahdollisuudet paranevat
Haitallisten aineiden kuormituksen vähentäminen	
7	AINE1 Elohopean, kadmiumin ja nikkelin jokikuormitus ja pistemäinen kuormitus mereen vähenevät
8	AINE2 Elohopean, kadmiumin, dioksiinien ja polybromattujen difenyylietterien ilmalaskeuma Suomen merialueille vähenee
9	AINE3 Vaarallisten prioriteettiaineiden käyttö loppuu ja kulkeutuminen vesiympäristöön vähentyy
10	AINE4 Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntakyky on varmistettu
Roskaantumisen vähentäminen	
11	ROSKAT1 Jätteiden vastaanotto on tehokasta ja käyttäjäystävällistä kaikissa satamissa
12	ROSKAT2 Tupakantumppien määrä Suomen urbaaneilla rannoilla vähenee merkittävästi
13	ROSKAT3 Jätevedenpuhdistamot poistavat erittäin merkittävän osan jätevesien mikromuoveista
14	ROSKAT4 Muovin määrä meriympäristössä laskee vähintään 30 % vuoden 2015 tasosta
Haitallisten vieraslajien leviäminen	
15	VIERAS1 Alusliikenteen mukana leviävien lajien määrä vähenee
Merellisten luonnonvarojen käyttö	
16	LUVAyleinen Luonnonvarojen käyttö on kestävä eikä vaaranna meriympäristön hyvän tilan saavuttamista tai ylläpitämistä
17	LUVA1 Kalastuksen ohjauksella turvataan tärkeimpien rannikkolajien kestävä kalastus ja biologinen monimuotoisuus eikä vaaranneta hyvän tilan saavuttamista

Ympäristötavoitteet	
18	LUVA2 Meritaimenen vesistökohtaiset elvytys- ja hoitosuunnitelmat parantavat meritaimenkantojen tilaa
19	LUVA3 Metsästyssaalis mitoitetaan kestäväksi haahka- ja allikantojen tilaan nähden
Luonnonsuojelun ja ennallistamisen tavoitteet	
20	LUONTO1 Merelliset suojelualueet kattavat vähintään 10 % merialueiden alasta ja muodostavat ekologisesti yhtenäisen verkoston
21	LUONTO2 Merelliset suojelualueet muuttuvat tehokkaiksi meriluonnon suojelualueiksi
22	LUONTO3 Häiritsevää tai vahingollista liikkumista suojelualueilla vähenee
23	LUONTO4 Virtavesien vaellusesteet vähenevät ja vaelluskaloille sopivien kutupaikkojen määrää lisätään kunnostustoimenpiteillä ja ympäristöolosuhteita parantamalla
24	LUONTO5 Minkin ja supikoiran määrät pesimäluodoilla vähenevät
Merenhoidon tietoperustan parantaminen	
25	TIETO1 Itämerennorpan Suomenlahden ja Saaristomeren kantoja koskeva tietoperusta on vahva ja toimii perustana suojelutoimenpiteille
26	TIETO2 Vedenalaisen melun haitalliset vaikutukset lajeille tunnetaan
27	TIETO3 Itämeren merikartoituskomission Marine Spatial Data Infrastructure (MSDI)-tietokanava sisältää Suomen tiedot, mm. IHO S-100 standardin (International Hydrographic Organization) mukaisten merikarttatuotteiden kehittämisen sekä tuotteet
Merialuesuunnittelu	
28	ALUE1 Merialuesuunnittelu edistää meriympäristön hyvän tilan saavuttamista

2.2 Merenhoitosuunnitelman toinen osa: seurantaohjelma vuosille 2020–2026

Meriympäristön tilaa seurataan keräämällä havaintotietoja. Suunnitelmat havaintotietojen keräämisestä koostetaan seurantaohjelmaksi. Seuranta mahdollistaa meriympäristön tilan jatkuvan arvioinnin ja merenhoitosuunnitelman tila-arvion päivittämisen. Seurantaohjelman tuottama tieto on monikäyttöistä ja se auttaa myös merenhoidon toimenpiteiden kohdentamisessa ja niiden vaikutusten todentamisessa.

Seurantaohjelma kokoaa yhteen jo olemassa olevia seurantoja, joilla pannaan täytäntöön muun muassa kalastus- ja elintarviketurvallisuuslainsäädäntöä sekä luonnonsuojelu- tai muuta ympäristölainsäädäntöä. Seurannan kohteita, jotka johtuvat yksinomaan merenhoidon tarpeista, ovat meressä esiintyvät vieraslajit, meri- ja rannikkoympäristön roskaantumisen sekä vedenalainen melu.

Päivitetty seurantaohjelma koostuu 13 ohjelmasta, jotka on jaettu alaohjelmiin. Alaohjelmia on yhteensä 43 ja niille on määritelty vastuuviranomaiset. Alaohjelmilla kerätään tietoa lajeista, luontotyypeistä, merialueiden ominaisuuksista ja meriympäristöön kohdistuvista paineista.

Uudella seurantaohjelmalla päivitetään edellinen vuosien 2014–2020 seurantaohjelma. Päivitettyä seurantaohjelmaa toteutetaan vuoteen 2026 saakka. Seuranta toteutetaan sekä rannikkovesillä että avomerialueilla.

Uusia seurantakohteita ovat satamissa esiintyvät vieraslajit, pyöriäisen levinneisyys ja runsaus, rannikkovesien hiekka- ja sorapohjien laatu, rannikkovesien putkilokasvit sekä rakkohaurun eläimistö. Vedenalaisen melun seuranta laajentuu rannikkovesiin ja haitallisten aineiden seuranta sedimenttiin. Mikroroskat otetaan mukaan meriroskien seurantaan. Uusilla seurantakohteilla täydennetään edellistä seurantaohjelmaa.

Taulukko 3. Seurantaohjelman rakenne ja alaohjelmien vastuuviranomaiset. Ensin mainittu taho on ensisijainen vastuuviranomainen. Ahvenanmaan maakunnan hallitus toteuttaa seurantaa oman lainsäädäntönsä nojalla.

Seurantaohjelman rakenne ja alaohjelmien vastuuviranomaiset		
Ohjelman nimi	Alaohjelmien nimet ja vastuuviranomaiset ¹	Muutos ²
Luonnon monimuotoisuus: merinisäkkäät	<ul style="list-style-type: none"> Hylkeiden runsaus (<u>Luke</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Hylkeiden terveydentila (<u>Luke</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Pyöriäisen levinneisyys ja runsaus (<u>YM</u>) 	**
Luonnon monimuotoisuus: linnut	<ul style="list-style-type: none"> Saariston pesimälinnut (<u>Metsähallitus</u>, SYKE, <u>Luke</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Talvehtivat vesilinnut (<u>SYKE</u>) Merilintujen joukkokuolemien esiintyminen (<u>Luke</u>, <u>Metsähallitus</u>, SYKE, rannikon ELY-keskukset ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Merikotkan pesimämenestys (<u>SYKE</u> ja <u>Metsähallitus</u>) Metsästyssaalis (<u>Luke</u>, Suomen riistakeskus ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) 	
Luonnon monimuotoisuus: kalat	<ul style="list-style-type: none"> Vaellussiika (<u>Luke</u>) Meritaimen (<u>Luke</u>) 	
Luonnon monimuotoisuus: merenpohjan elinympäristöt	<ul style="list-style-type: none"> Avomeren pehmeiden pohjien eläinyhteisöt (<u>SYKE</u>) Rannikkovesien pehmeiden pohjien eläinyhteisöt (<u>rannikon ELY-keskukset</u>, SYKE ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Rannikkovesien makrolevä- ja sinisimpukkayhteisöt (<u>rannikon ELY-keskukset</u>, SYKE ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Rannikkovesien hiekka- ja sorapohjat (<u>Metsähallitus</u>) Rannikkovesien putkilokasvisuuranta (<u>Metsähallitus</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Merenpohjan fyysinen menetys ja vahinko (<u>rannikon ELY-keskukset</u>, SYKE, <u>Metsähallitus</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) 	* ** **
Luonnon monimuotoisuus: vesipatsaan elinympäristöt	<ul style="list-style-type: none"> Eläinplanktonin koostumus ja määrä (<u>SYKE</u> ja rannikon ELY-keskukset) Kasviplanktonin koostumus ja määrä ja leväkukintojen lajisto (<u>SYKE</u>, rannikon ELY-keskukset ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Uimavesien mikrobiseuranta (<u>rannikon terveysuojeluviranomaiset</u>, AVIt, Valvira, THL ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Vesipatsaan fyysikaalinen seuranta (<u>IL</u>, SYKE, rannikon ELY-keskukset ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) Aallokko, vedenkorkeus ja jää (<u>IL</u>) 	
Luonnon monimuotoisuus: luonnonsuojelu	<ul style="list-style-type: none"> Luonnonsuojelun tiedonkeruu (<u>SYKE</u>, rannikon ELY-keskukset, <u>Metsähallitus</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) 	**

¹ Vastuuviranomaisista käytetyt lyhenteet: aluehallintovirastot (AVIt), elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset), Ilmatieteen laitos (IL), Luonnonvarakeskus (Luke), Rajavartiolaitos (RVL), Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), Suomen ympäristökeskus (SYKE), Säteilyturvakeskus (STUK), Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), ympäristöministeriö (YM).

² Uudet alaohjelmat = **, merkittäviä muutoksia ohjelmassa = *.

Seurantaohjelman rakenne ja alaohjelmien vastuuviranomaiset

Ohjelman nimi	Alaohjelmien nimet ja vastuuviranomaiset ¹	Muutos ²
Vieraslajit	<ul style="list-style-type: none"> • Vieraslajit (<u>SYKE</u>, rannikon ELY-keskukset ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) 	*
Kaupalliset kalakannat	<ul style="list-style-type: none"> • Kalatalouden EU-tiedonkeruuohjelma (<u>Luke</u>) • Kaupallisen kalastuksen saalistilastointi (<u>Luke</u>) 	
Rehevöityminen	<ul style="list-style-type: none"> • Vesipatsaan kemiallinen seuranta (<u>SYKE</u>, rannikon ELY-keskukset ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) • Ravinteiden, orgaanisen aineen ja kiintoaineen kuormitus (<u>SYKE</u>, rannikon ELY-keskukset ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) • Kasviplanktonin pigmentit (<u>SYKE</u>, rannikon ELY-keskukset ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) 	*
Hydrografian muutokset	<ul style="list-style-type: none"> • Merkittävät muutokset lämpötilaoloissa (<u>rannikon ELY-keskukset</u> ja <u>STUK</u>) • Merkittävät muutokset suolapitoisuusoloissa ja virtauksissa (<u>rannikon ELY-keskukset</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) 	
Epäpuhtaudet ympäristössä	<ul style="list-style-type: none"> • Avomeren haitalliset aineet ja niiden vaikutukset (<u>SYKE</u>) • Rannikkovesien haitalliset aineet ja niiden vaikutukset (<u>SYKE</u>, rannikon ELY-keskukset, <u>Luke</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) • Luvitetun toiminnan haitallisten ja vaarallisten aineiden päästöt rannikkovesiin (<u>rannikon ELY-keskukset</u>, <u>SYKE</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) • Jokien kautta mereen päätyvä haitallisten ja vaarallisten aineiden kuormitus (<u>SYKE</u> ja rannikon ELY-keskukset) • Haitallisten ja vaarallisten aineiden ilmaperäinen laskeuma mereen (<u>SYKE</u>) • Valvontalennoilla havaitut alusöljypäästöt (<u>RVL</u>) • Radioaktiivisuus Itämeressä (<u>STUK</u>) • Radioaktiivisten aineiden päästöt mereen (<u>STUK</u>) 	* *
Epäpuhtaudet ihmisravinnossa	<ul style="list-style-type: none"> • Epäpuhtaudet ihmisravinnoksi käytettävässä kalassa (<u>Ruokavirasto</u>, <u>THL</u> ja <u>SYKE</u>) 	
Roskaantumisen	<ul style="list-style-type: none"> • Makroroskan määrä ja laatu (<u>SYKE</u>) • Mikrokooppisen roskan määrä ja laatu (<u>SYKE</u>) • Jättemäärät (<u>rannikon ELY-keskukset</u> ja <u>Ahvenanmaan maakunnan hallitus</u>) 	** **
Energia, mukaan lukien melu	<ul style="list-style-type: none"> • Itämeren vedenalainen melu (<u>SYKE</u> ja rannikon ELY-keskukset) 	*

2.3 Merenhoitosuunnitelman kolmas osa: toimenpideohjelma vuosille 2022–2027

Toimenpideohjelman tavoitteena on vähentää meriympäristöön kohdistuvia ihmisen toiminnasta aiheutuvia paineita ja parantaa meriympäristön tilaa. Toimenpiteillä suojellaan ja säilytetään meriympäristöä, ehkäistään sen tilan huonontumista sekä turvataan ja ennallistetaan meriekosysteemejä siten, että meriympäristön hyvä tila voidaan saavuttaa tai ylläpitää. Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa on asetettu tavoitteeksi meriympäristön hyvän tilan ylläpitäminen tai saavuttaminen vuoteen 2020 mennessä. Hyvää tilaa ei kuitenkaan ole kaikilta osin vielä saavutettu johtuen riittämättömistä toimista, tehtyjen toimenpiteiden hitaista vaikutuksista ja viiveistä luontaisissa palautumisprosesseissa.

Vuosien 2016–2021 toimenpideohjelma sisälsi 29 uutta merenhoidon toimenpidettä, joiden toteuttamiseksi perustettiin ensimmäisellä merenhoidon toimenpideohjelmakaudella yli 170 hanketta. Suurin osa hankkeista rahoitettiin valtion varoin, kuten Vesiensuojelun tehostamisohjelmalla ja Ravinteiden kierrätyksen ohjelmalla, sekä EU:n rahoitusohjelmilla, kuten Euroopan meri- ja kalatalousrahastolla. Hankkeita rahoitettiin myös kuntien ja kaupunkien toimesta sekä yksityisin varoin. Osa toimenpiteistä on saatu päätökseen, kun taas osa on jatkuvaluonteisia ja niitä toteutetaan myös toisella toimenpideohjelmakaudella.

Uudella toimenpideohjelmalla päivitetään edellinen vuosien 2016–2021 toimenpideohjelma. Päivitettyä toimenpideohjelmaa toteutetaan 1.1.2022–31.12.2027.

Nykytoimenpiteet, joihin kuuluu muun muassa kansallista lainsäädäntöä sekä meren tilan parantamiseen tähtäviä ohjelmia ja strategioita, kattavat laajasti eri toimialoja ja teemoja sekä muodostavat perustan toimenpideohjelmalle. Nykytoimenpiteiksi luetaan myös vuosien 2022–2027 vesienhoitosuunnitelmat, joiden tavoitteena on vähentää valuma-alueelta tulevaa kuormitusta ja joilla on suuri merkitys Itämeren tilan kannalta. Nykytoimenpiteet on koostettu uuteen toimenpideohjelmaan. Niiden riittävyys hyvän tilan saavuttamisen kannalta arvioitiin ja arvio tuotti tietoa toimenpideohjelman päivittämistä varten.

Jotta meriympäristön hyvä tila voitaisiin saavuttaa toisella toimenpideohjelmakaudella eli vuoden 2027 loppuun mennessä, päivitettyyn toimenpideohjelmaan on sisällytetty 63 uutta toimenpidettä, jotka täydentävät jo olemassa olevia nykytoimenpiteitä. Merenhoitosuunnitelman toimenpiteitä toteutetaan sekä rannikkovesillä että avomerellä. Osa toimenpiteistä toteutetaan valuma-alueella.

Merenhoidon toimenpiteillä pyritään ravinnekuormituksen vähentämiseen ja rehevöitymisen hillitsemiseen, vaarallisten ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämiseen, merellisten uusiutuvien luonnonvarojen kestäväen käytön ja hoidon edistämiseen, haitallisten vieraslajien torjuntaan, meren ja rantojen roskaantumisen vähentämiseen, vedenalaisen melun vähentämiseen, merenpohjiin kohdistuvien ihmisvaikutusten vähentämiseen, hydrografisten muutosten aiheuttamien häiriöiden estämiseen, luonnon monimuotoisuuden suojeluun sekä meriympäristöön kohdistuvien riskien hallintaan.

Koska rehevöityminen on merkittävin yksittäinen syy Suomen merialueen heikkoon tilaan, rehevöitymiseen liittyvät toimenpiteet ovat merenhoidon toimenpideohjelmassa erityisen tärkeällä sijalla. Rehevöitymistä aiheuttavaa ravinnekuormitusta vähentävät toimenpiteet toteutetaan ensisijaisesti vesienhoidon toimenpiteillä. Merialueella kyseiset toimenpiteet vaikuttavat erityisesti rannikkovesiin. Merenhoitosuunnitelmassa vesienhoidon toimenpiteitä täydennetään toimenpiteillä, joilla on erityisesti vaikutuksia avomerialueeseen. Haitallisten vieraslajien torjunnan ja hydrografisten muutosten aiheuttamien häiriöiden estämisen osalta nykytoimenpiteet on arvioitu riittäviksi, joten kyseiset teemat eivät sisällä uusia toimenpiteitä.

Taulukko 4. Merenhoidon toimenpideohjelman uudet toimenpiteet vuosille 2022–2027.

Merenhoidon toimenpideohjelman uudet toimenpiteet vuosille 2022–2027	
Ravinnekuormituksen ja rehevöitymisen vähentäminen	
1	Ruoantuotannon ja -kulutuksen vesistövaikutusten vähentäminen (TPO2022-REHEV1)
2	Kestävän kalastuksen ja kotimaisen luonnonkalan käytön lisääminen (TPO2022-REHEV2)
3	Lannan ravinteiden kierrätyksen edistäminen osana biokaasun tuotantoa (TPO2022-REHEV3)
4	Puhdistamolietteestä valmistettujen tuotteiden kestävä käyttö viherrakentamisessa (TPO2022-REHEV4)
5	Saariston ja rannikkoalueiden erikoiskasvituotannon ja turkistuotannon hajakuormituksen vähentäminen (TPO2022-REHEV5)

Merenhoidon toimenpideohjelman uudet toimenpiteet vuosille 2022–2027	
6	Tyrnin merkitys valuma-alueen ravinnevalumien vähentäjänä, pilotointi ja vaikutusten selvitys (TPO2022-REHEV6)
7	Selvitys rahtialuksilla muodostuvan käymäläjäteveden määrästä ja Itämereen aiheuttamasta ravinnekuormituksesta (TPO2022-REHEV7)
8	Selvitys aluksilla muodostuvien harmaiden jätevesien määrästä ja Itämereen aiheuttamasta ravinnekuormituksesta (TPO2022-REHEV8)
9	Selvitys aluksilla muodostuvan ruokajätteen määrästä ja Itämereen aiheuttamasta ravinnekuormituksesta (TPO2022-REHEV9)
10	Lannoitekuljetusten ravinnepäästöjen vähentäminen satamissa (TPO2022-REHEV10)
11	Meren ja pohjan sisäisiä ravinnevarastoja vähentävät ja ravinteiden sitoutumista lisäävät toimet (TPO2022-REHEV11)
12	Kuolleen rihmalevä- ja vesikasvibiomassan poistaminen merestä (TPO2022-REHEV12)
13	Merta kuormittavan toiminnan vesistövaikutusten arvioinnin parantaminen (TPO2022-REHEV13)
Vaarallisten ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentäminen	
14	Veneiden myrkkymaalien sääntely ja käsittely (TPO2022-HAITALLISET1)
15	Rikkipesureiden pesuvesipäästöjen vaikutusten selvittäminen ja kansainvälisen sääntelyn kehittämisen pesuvesipäästöille (TPO2022-HAITALLISET2)
Merellisten uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö ja hoito	
16	Rannikkokalalajien hyvän tilan ja kestävä kalastuspaineen määrittely (TPO2022-KALAT1)
17	Meriharjuksen suojelu (TPO2022-KALAT2)
18	Rannikkokalalajeja koskevien kalataloudellisten kunnostustoimenpiteiden edistäminen (TPO2022-KALAT3)
19	Ankeriaskannan elvyttämiseen tähtäävät toimenpiteet (TPO2022-KALAT4)
Haitallisten vieraslajien torjunta	
	- Ei uusia toimenpiteitä
Roskaantumisen vähentäminen	
20	Jätteen aluekeräyspisteiden kehittäminen ja laittomien kaatopaikkojen vähentäminen (TPO2022-ROSKAT1)
21	Hylättyjen lasikuituveneiden jätehuollon vauhdittaminen (TPO2022-ROSKAT2)
22	Virkistykseen yleisesti käytettävien ranta-alueiden roskaantumisen vähentäminen valistuksella ja asianmukaisilla jäteastioilla (TPO2022-ROSKAT3)
23	Venesatamien ja veneilyn jäte- ja jätevesihuollon kehittäminen (TPO2022-ROSKAT4)
24	Tekonurmien mikromuovikuormituksen vähentäminen (TPO2022-ROSKAT5)
25	Tieliikenteen mikroroskakuormituksen vähentäminen (TPO2022-ROSKAT6)
26	Maataloudesta aiheutuvan muovikuormituksen vähentäminen (TPO2022-ROSKAT7)
27	Merenkulusta aiheutuvan roskaantumisen vähentäminen (TPO2022-ROSKAT8)
28	Hulevesien ja jätevesien haitallisten aineiden, ravinteiden sekä roska- ja mikroroskakuormituksen vähentäminen (TPO2022-ROSKAT9)
29	Muovipellettien päästöjen määrä ja lähteet Itämerellä (TPO2022-ROSKAT10)
30	Lumen mereen kaataminen (TPO2022-ROSKAT11)
Vedenalaisen melun vähentäminen	
31	Vedenalaisen melun alueellinen ja/tai ajallinen rajoittaminen (TPO2022-MELU1)
32	Merirakentamiseen ja muuhun toimintaan liittyvän vedenalaisen melun vähentäminen (TPO2022-MELU2)
33	Kauppamerenkulun aiheuttaman vedenalaisen melun vähentäminen (kansainvälinen) (TPO2022-MELU3)

Merenhoidon toimenpideohjelman uudet toimenpiteet vuosille 2022–2027	
34	Veneilyn aiheuttaman vedenalaisen melun vähentäminen (tiedotuskampanja) (TPO2022-MELU4)
Merenpohjan koskemattomuuden ja elinympäristöjen tilan parantaminen	
35	Meriajokkaan ja näkinpartaisten palauttaminen (TPO2022-POHJA1)
36	Järvivuo'on poisto monimuotoisuuden lisäämiseksi (TPO2022-POHJA2)
37	Veneilyn aiheuttaman merenpohjan häiriön vähentäminen (TPO2022-POHJA3)
38	Pienruoppausten suunnitelmallisuus ja ohjauksen tehostaminen (TPO2022-POHJA4)
39	Ruoppauksien ja hiekannoston kaivuu- ja imumenetelmien parhaat ympäristötekniikat (TPO2022-POHJA5)
40	Silttiverhot ruoppausten ja läjitysten ympärille (TPO2022-POHJA6)
41	Kauppamerenkulun aiheuttaman fyysisen häiriön vähentäminen (TPO2022-POHJA7)
Hydrografisten muutosten aiheuttamien häiriöiden estäminen	
	- Ei uusia toimenpiteitä
Alueperusteisen luonnon- ja ympäristönsuojelun ja ennallistamisen sekä merialuesuunnittelun toimenpiteet	
42	Suojelualueverkoston laajentaminen meriluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi (TPO2022-LUONTO1)
43	Merellisten suojelalueiden suojelun tehokkuuden parantaminen (TPO2022-LUONTO2)
44	Selvitys meriympäristöön liittyvien lainsäädäntöjen toimivuudesta ja tehokkuudesta meriluonnonsuojelussa (TPO2022-LUONTO3)
45	Meriluonnon ennallistamis- ja kunnostustoimenpiteet suojelualueilla (TPO2022-LUONTO4)
46	Uhanalaisten merilajien ja luontotyyppien toimenpideohjelmat (TPO2022-LUONTO5)
47	Itämerennorpan eteläisten kantojen suojeluun liittyvien hoitotoimenpiteiden laatiminen ja toteutus (TPO2022-LUONTO6)
48	Ulkomeren matalikkojen linnustoselvitys (TPO2022-LUONTO7)
49	Sisä- ja välisaariston linnustoseurannan kehittäminen (TPO2022-LUONTO8)
50	Vieraspetojen suunnitelmallinen pyynti rannikkoalueilla (TPO2022-LUONTO9)
51	Merialuesuunnitelmien tarkistamis- ja tietotarpeiden selvittäminen (TPO2022-LUONTO10)
52	Merialuesuunnitelmien vaikuttavuuden arviointi- ja seurantaohjelma (TPO2022-LUONTO11)
53	Rannikkostrategian uusiminen (TPO2022-LUONTO12)
Meriympäristön tilaan kohdistuvien riskien hallinta	
54	Öljy- ja kemikaalitorjuntavalmiuden vahvistaminen (TPO2022-RISKI1)
55	Öljy- ja kemikaalivahinkojen ekologinen ohjeistus, ympäristötiedon käyttö sekä riskikohteiden huomioiminen torjuntatoimien ennakoinnissa (TPO2022-RISKI2)
56	Uusien öljytyyppien keruukyvyn varmistaminen ja tilannetietoisuus kuljetettavista kemikaaleista (TPO2022-RISKI3)
57	Avomerellä, rannikolla ja rannoilla tehtävä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan tehostaminen (TPO2022-RISKI4)
58	Jätelain päivitys öljy- ja kemikaalionnettomuuksien jätteiden käsittelyn osalta (TPO2022-RISKI5)
59	Aluskemikaalivahinkojen torjunnan toimintamallin uudistaminen HELCOM yhteensopivaksi (TPO2022-RISKI6)
60	Ongelmahylkyjen tilan arviointi ja saneeraus (TPO2022-RISKI7)
61	Alusten päästöjen havaitsemiseen käytettävien valvontalentokoneiden uusiminen (TPO2022-RISKI8)
62	Valuma-aluekohtaisten luontopohjaisten ratkaisujen käyttöönotto tulvasta aiheutuvien haittojen pienentämiseksi (TPO2022-RISKI9)
Merenhoidon toimenpideohjelmaan liittyvä viestintä ja neuvonta	
63	Merenhoidon tavoitteiden tehostettu viestintä (TPO2022-VIESTI1)

3 Päivitetyn merenhoitosuunnitelman valmistelu

Merenhoitosuunnitelma on valmisteltu kolmessa osassa ympäristöministeriön asettamissa laajoissa asiantuntijatyöryhmissä. Suunnitelman valmisteluun on osallistunut asiantuntijoita muun muassa seuraavista tahoista: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, puolustusministeriö, Suomen ympäristökeskus, rannikon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, Metsähallitus, Luonnonvarakeskus, Ruokavirasto, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Väylävirasto, Ilmatieteen laitos, Suomen riistakeskus, Rajavartiolaitos, Kalatalouden Keskusliitto, Suomen Kuntaliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Suomen luonnonsuojeluliitto ja WWF Suomi.

Vaikka Ahvenanmaan maakunnan hallitus laatii omaa merialuettaan koskevan merenhoitosuunnitelman, se on osallistunut Manner-Suomen merenhoitosuunnitelman laatimiseen, jotta maakunnan ja Manner-Suomen merenhoitosuunnitelmat olisivat keskenään mahdollisimman johdonmukaiset.

Merenhoitosuunnitelmaa valmisteltaessa tehtiin kahdenvälistä yhteistyötä Ruotsin ja Viron kanssa. Kokouksissa käsiteltiin merenhoitosuunnitelmien yhteensovittamista ja rajat ylittäviä seikkoja. Koko Itämeren alueen laajuista merenhoitosuunnitelmien valmisteluun liittyvää koordinaatiota ja yhteistyötä toteutetaan Itämeren suojelukomissio HELCOM:ssa.

Merenhoidon suunnittelu ja toimeenpano on sovitettu yhteen vesienhoidon sekä tulvariskien hallinnan kanssa. Meren- ja vesienhoidon suunnittelujärjestelmien välinen yhteistyö on ollut tiivistä niin ministeriötasolla kuin virasto- ja asiantuntijatasollakin. Vesienhoidon alueelliset yhteistyöryhmät toimivat myös merenhoidon alueellisina yhteistyöryhminä. Ne ovat erityisesti rannikolla ja valuma-alueilla tärkeä yhteistyön alusta.

Merialuesuunnittelu ja merenhoito on sovitettu ja kytketty yhteen. Merenhoitosuunnitelma on otettu huomioon merialuesuunnitelmaa valmisteltaessa sekä vastavuoroisesti merialuesuunnitelma merenhoitosuunnitelmaa valmisteltaessa. Merialuesuunnittelun yhtenä tavoitteena on meriympäristön hyvän tilan saavuttamisen tukeminen.

4 Kuuleminen ja lausuntokierros

Toisella merenhoidon suunnittelukaudella kuultiin merenhoitosuunnitelman ensimmäisen osan luonnoksesta 8.1.–16.2.2018, seurantaohjelmaehdotuksesta 20.1.–20.3.2020 ja toimenpideohjelmaehdotuksesta 1.2.–14.5.2021. Ympäristöministeriö ja Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus pyysivät lausuntoja merenhoidon kannalta keskeisiltä tahoilta. Ensimmäisestä osasta annettiin 91 palautetta, toisesta osasta 69 ja kolmannesta osasta 106. Palautetta antoivat muun muassa kunnat, kuntien liikelaitokset, maakuntien liitot, valtion viranomaiset ja tutkimuslaitokset, etujärjestöt, yhdistykset, säätiöt, korkeakoulut, yritykset sekä yksityishenkilöt. Merenhoitosuunnitelmaa muokattiin annetun palautteen perusteella. Kuuleminen merenhoidon toimenpideohjelmasta järjestettiin osittain samaan aikaan vesienhoidon kuulemisen kanssa.

5 Merenhoitosuunnitelman vaikutukset

5.1 Meriympäristöön ja muuhun ympäristöön kohdistuvat vaikutukset

Merenhoidon toimenpiteistä on tehty riittävyysarvio, jossa arvioitiin, riittäväkö nykyiset ja uudet toimenpiteet yhdessä siihen, että meriympäristön hyvä tila saavutettaisiin vuoteen 2027 mennessä. Lisäksi toi-

menpideohjelmasta on laadittu viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) mukainen ympäristöselostus, jossa on verrattu toisiinsa kahta merenhoidon toteutusvaihtoehtoa. Vaihtoehdossa 0 toteutetaan pelkät nykytoimenpiteet ja vaihtoehdossa 1 toteutetaan nykytoimenpiteet täydennettynä päivitetyn toimenpideohjelman uusilla toimenpiteillä. Merenhoidon toimenpideohjelman vaikutusten kannalta on oleellista, millaisiksi toimenpiteet tarkentuvat ohjelmakauden aikana ja missä määrin ne toteutetaan.

Ympäristöselostuksen mukaan vaihtoehdolla 1 on enemmän myönteisiä ympäristövaikutuksia kuin vaihtoehdolla 0. Meriympäristön hyvän tilan saavuttamisen ja ylläpitämisen kannalta paras vaihtoehto on, että nykytoimenpiteitä täydennetään uusilla toimenpiteillä, jotka toteutetaan mahdollisimman täysimääräisesti. Päivitetty toimenpideohjelma kattaa laajasti eri paineisiin kohdistuvia toimenpiteitä, joiden toteutuksella on myönteisiä vaikutuksia meren ekologiseen tilaan. Uusien toimenpiteiden toteuttaminen lisää tietoa, jonka avulla tiettyihin paineisiin voidaan tulevaisuudessa vaikuttaa. Lisäksi toimenpiteet parantavat edellytyksiä luonnonvarojen kestävään hyödyntämiseen.

Meriympäristön tila on hyvä laadullisten kuvaajien 2 (vieraslajit), 4 (ravintoverkot), 7 (hydrografiset muutokset) ja 9 (epäpuhtaudet ruokakalassa) osalta ja tilan arvioidaan myös pysyvän hyvänä vuoteen 2027. Kuvaajien 1 (luonnon monimuotoisuus), 3 (kaupalliset kalat), 5 (rehevöityminen), 6 (merenpohjan koskemattomuus) ja 8 (epäpuhtauksien pitoisuudet ja vaikutukset) osalta tila on vielä heikko eikä toimenpiteiden riittävyysarvion perusteella hyvää tilaa tulla kaikilta osin saavuttamaan vuoteen 2027 mennessä. Kuvaajien 10 (roskaantuminen) ja 11 (energia ja vedenalainen melu) osalta tilaa ei ole vielä pystytty arvioimaan aineiston vähäisyyden ja puuttuvien hyvän tilan kynnsarvojen vuoksi.

Merenhoitosuunnitelman toteutuksella voi olla pienimuotoisia ilmastovaikutuksia. Esimerkiksi lannan jalostus biokaasuksi voi osaltaan korvata fossiilisia energialähteitä. Uusilla toimenpiteillä ei arvioida olevan merkittäviä kielteisiä vaikutuksia maaperään tai merenpohjaan. Merenpohjaan kohdistuvien kunnostustoimenpiteiden kokeiluista voi kuitenkin aiheutua myös paikallisia kielteisiä vaikutuksia.

Rakennettuun ympäristöön ja maisemaan kohdistuvien vaikutusten on arvioitu jäävän paikallisiksi ja vähäisiksi. Rannikon kunnostustoimenpiteistä voi syntyä pienialaisia vaikutuksia maisemaan, ja jotkin satamissa toteutettavat toimenpiteet saattavat edellyttää lisärakentamista satama-alueilla. Toimenpideohjelmalla ei ole merkittäviä vaikutuksia merellä tapahtuvaan rakentamiseen. Tiettyjen toimenpiteiden toteutus voi välillisesti johtaa alueiden käytön rajoituksiin, jotka voivat paikallisesti estää merirakentamista. Toisaalta merirakennushankkeiden suunnittelulle voi olla hyötyä esimerkiksi merieliöstöä ja hylkyjä koskevasta paikkatiedosta sekä parhaisiin tekniikoihin liittyvistä selvityksistä.

Merenhoitosuunnitelman rajat ylittävät vaikutukset ovat vähäisiä ja lähtökohtaisesti meriympäristön tilaa parantavia. Merenhoitosuunnitelmalla toteutetaan myös kansainvälisesti, esimerkiksi HELCOM:ssa, sovitteja toimia ja pyritään täydentämään jo olemassa olevaa kansainvälistä toimenpidevalikoimaa.

5.2 Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisia hyötyjä, jotka saadaan meriympäristön hyvän tilan saavuttamisesta, tutkittiin maksuhalukkuusmenetelmällä. Keskimääräinen vuotuinen maksuhalukkuus meriympäristön hyvän tilan saavuttamisesta oli 105–123 euroa kansalaista kohden vuonna 2017, mikä tarkoittaa 432–509 miljoonan euron vuotuista kokonaishyötyä. Hyötyjen tarkempi arviointi on vaikeaa, koska meriympäristön tilaan vaikuttavat uusien toimenpiteiden lisäksi myös nykytoimenpiteet, joihin kuuluu lainsäädäntöä, ohjelmia ja strategi-

oita. Hyötyjä ei myöskään ole mahdollista eritellä kaikkien kuvaajien ja niiden osatekijöiden tilan paranemisen suhteen. On todennäköistä, että toimenpideohjelman hyödyt ylittävät siitä aiheutuvat kustannukset.

Seurantaohjelman toteuttamisen arvioidut kokonaiskustannukset seurantaohjelmakaudelle 2021–2026 ovat noin 36 miljoonaa euroa eli noin 6 miljoonaa euroa vuodessa (arvio on suuntaa antava). Kustannukset, jotka syntyvät pelkästään merenhoidon edellyttämän seurannan toteuttamisesta, ovat kuitenkin merkittävästi pienemmät. Tämä perustuu siihen, että seurantaohjelma kokoaa yhteen jo olemassa olevia seurantoja, joilla pannaan täytäntöön muun muassa kalastus- ja elintarviketurvallisuuslainsäädäntöä sekä luonnonsuojelu- tai muuta ympäristölainsäädäntöä. Uusien merenhoidon seurantojen ja tietotarpeiden kustannukset ovat noin 0,3 miljoonaa euroa vuodessa. Kustannukset muodostuvat seuranta toteuttavissa viranomaisorganisaatioissa pääosin palkkakuluista. Lisäksi kustannuksia syntyy havainnointi- ja mittaus-toiminnassa tarvittavien välineiden ylläpidosta ja käyttämisestä sekä seurannan toteuttamisen edellyttämästä liikkumisesta.

Toimenpideohjelman uusien toimenpiteiden toteuttamisen arvioidut kustannukset koko toimenpideohjelmakaudelle 2022–2027 ovat noin 299 miljoonaa euroa (keskihajonta 61 miljoonaa euroa) eli noin 50 miljoonaa euroa vuodessa. Investointien osuus kustannuksista on noin 77 %, muiden suorien kustannusten osuus noin 20 % ja viranomaistyön osuus noin 3 %. Suurin osa kustannuksista muodostuu rehevöitymiseen, riskien hallintaan ja vedenalaiseen meluun liittyvistä toimenpiteistä. Riskien hallinnan toimenpiteillä on keskimäärin muita korkeammat kustannukset. Kustannusarvioon liittyy runsaasti epävarmuutta ja siitä johtuen kustannuksista esitetään yleisluontoista tietoa.

Nykytoimenpiteiden toteutuksesta ei esitetä kustannusarviota, mutta vesienhoidon kaikkien toimenpiteiden vuosikustannuksiksi on arvioitu yhteensä noin 1,7 miljardia euroa. Vesienhoidon toimenpiteillä myötävaikutetaan myös meriympäristön tilan parantamiseen.

5.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Merenhoitosuunnitelman toteutus nojautuu suuressa määrin viranomaistyöhön. Viranomaistyötä lisäävät toimenpiteet, joissa esitetään uusia rajoituksia, laaditaan ohjeistuksia tai pohditaan muutoksia lainsäädäntöön. Myös seurantaohjelman uudet osiot lisäävät viranomaistyötä. Lisäksi viranomaistehtäviä voi aiheutua mahdollisista uusista lupa- tai valvontatehtävistä. Toisaalta kasvava tietopohja tukee viranomaisten työtä. Seurantaohjelma edistää viranomaisten välistä yhteistyötä ja toiminnan koordinoitua.

Seurantaohjelman ja meriympäristön tilan arvioinnin tuottama avoin ympäristötieto ja -data on hyödyksi yhteiskunnalle laajemmin. Tämä tieto auttaa myös meriympäristön ennallistamis- ja parantamistoimenpiteiden kohdentamisessa.

Merenhoitosuunnitelman toteutuksesta on pääsääntöisesti myönteisiä välillisiä vaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen. Rehevöitymisen ja roskaantumisen vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet vaikuttavat myönteisesti viihtyvyyteen ja terveyteen, kun mahdollisuudet hyödyntää meriympäristöä virkistyskäyttöön paranevat. Toimenpiteet, joilla pyritään vähentämään haitallisten aineiden pääsyä mereen tai pienentämään öljy- ja kemikaalionnettomuuksien riskiä, vaikuttavat myönteisesti ihmisten terveyteen. Toimenpiteet, joilla pyritään lisäämään itämerenkalan käyttöä ravintona, voivat tuoda välillisiä terveyshyötyjä. Myös roskaantumisen vähenemisellä voidaan katsoa olevan myönteinen vaikutus terveyteen, kun mikromuovien määrä ravintoverkossa vähenee. Joidenkin suojelutoimenpiteiden toteutus ja

veneilyn nopeusrajoitukset voivat rajoittaa virkistyskäyttöä. Toisaalta rajoitukset voidaan nähdä viihtyvyyttä lisäävinä seikkoina muun muassa melun ja aallokon vähenemisen myötä. Veneilyn nopeusrajoituksilla voi olla myös meriturvallisuutta edistävä vaikutus.

Toimenpideohjelmalla on myönteisiä ja mahdollisesti myös kielteisiä vaikutuksia elinkeinoihin ja työllisyyteen. Mahdollisilla kalastusrajoituksilla voi olla väliaikaisia kielteisiä vaikutuksia. Rajoitukset kuitenkin edesauttavat lajien tulevaa hyödyntämistä kantojen vahvistumisen myötä. Mahdolliset alueidenkäytön rajoitukset voivat estää uusien väylien tai ranta-alueiden ruoppaamisen tai maa-aineksen oton. Erilaiset ruoppausta koskevat ohjeistukset voivat edellyttää lisäinvestointeja urakoitsijoilta. Luonnonsuojelualueiden laajentaminen ja niiden tarjoaman suojelun tehostaminen voivat aiheuttaa paikallisesti sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia elinkeinoihin, työllisyyteen ja aluetalouteen. Vajaasti hyödynnettyjen kalalajien käytön kehittämällä voi olla myönteinen vaikutus elinkeinon arvoketjuun. Erilaisiin teknisiin ratkaisuihin keskittyvät toimenpiteet voivat avata uusia elinkeinomahdollisuuksia innovatiivisille ratkaisuille. Puhtaan meriympäristön voidaan katsoa tukevan matkailuelinkeinoa.

6 Poikkeukset meriympäristön hyvän tilan saavuttamisesta

Meriympäristön hyvä tila arvioidaan pitkälti saavutettavan vuoteen 2027 mennessä. Tiettyjen osatekijöiden hyvä tila arvioidaan kuitenkin saavutettavan asetettua aikataulua myöhemmin.

Hyvän tilan saavuttamisesta voidaan poiketa tiettyin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettussa laissa säädetyin edellytyksin. Poikkeukseen voidaan päätyä tilanteessa, jossa nykyiset ja uudet toimenpiteet eivät yhdessä saa aikaan tilan paranemista hyväksi vuoteen 2027 mennessä ja jokin laissa yksilöidyistä poikkeusperusteista täyttyy. Poikkeukset voivat koskea yksittäisiä hyvän tilan laadullisia kuvaajia tai niiden osatekijöitä. Poikkeukset on yksilöity toimenpideohjelmassa ja ne tarkistetaan kuuden vuoden välein toimenpideohjelman päivityksen yhteydessä.

Päivitetyssä toimenpideohjelmassa on poikkeuksia meriympäristön hyvän tilan laadulliseen kuvaajaan 1 (luonnon monimuotoisuus) allin, karikukon, pilkkasiiven, haahkan, meritaimenen ja pyöriäisen osalta, kuvaajaan 3 (kaupalliset kalat) ankeriaan, turskan, Perämeren vaellussiian ja Saaristomeren kuhan osalta, kuvaajaan 5 (rehevöityminen) avomeren rehevöitymisen osalta sekä kuvaajaan 8 (epäpuhtauksien pitoisuudet ja vaikutukset) avomeren bromattujen palonestoaineiden eli PBDE-yhdisteiden osalta. Poikkeuksilla ei arvioida olevan rajat ylittäviä vaikutuksia.

Tilatavoitteesta poikkeamista perustellaan pilkkasiiven, haahkan, pyöriäisen, meritaimenen, Perämeren vaellussiian, Saaristomeren kuhan, avomeren rehevöitymisen, avomeren PBDE-yhdisteiden osalta sillä, etteivät luonnonolot mahdollista tilan paranemista asetetussa aikataulussa (laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 26 e § 2 momentti). Itämeren luontaiset palautumis- ja puhdistumisprosessit ovat hitaita ja toimenpiteiden vaikutukset näkyvät monessa tapauksessa viiveellä. Pyöriäisen ja avomeren rehevöitymisen osalta tilatavoitteesta poikkeamisen perusteena on edellä mainitun perusteen lisäksi toimi tai toimien puute, joka ei johdu kansallisista toimenpiteistä (laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 26 e § 1 momentti 1 kohta). Koska pyöriäiskannan esiintymisalue on pääasiassa Suomen merialueen ulkopuolella, kannan myönteinen kehitys edellyttää toimenpiteitä erityisesti muilta Itämeren rantavaltioilta. Avomeren rehevöitymiseen vaikuttaminen puolestaan edellyttää ravinnekuormituksen vähentämiseen tähtäviä toimia kaikilta Itämeren valuma-alueen valtioilta. Vesienhoitosuunnitelmissa on esitetty rannikkovesien tilaa koskevat poikkeukset rehevöitymisen ja PBDE-yhdisteiden osalta.

Tilatavoitteesta poikkeamisen perusteena allin, karikukon, ankeriaan ja turskan osalta on toimi tai toimien puute, joka ei johdu kansallisista toimenpiteistä (laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 26 e § 1 momentti 1 kohta). Koska kyseisten lajien esiintymisalueet ovat pääasiassa Suomen merialueen ulkopuolella, kantojen myönteinen kehitys edellyttää toimenpiteitä erityisesti muilta valtioilta.

Poikkeuksista huolimatta merenhoidossa toteutetaan tarpeellisia toimenpiteitä, jotta meriympäristön hyvä tila saavutettaisiin kaikilta osin. Silloin kun tilatavoitteesta on poikettu, toimenpideohjelmassa on mahdollisuuksien mukaan esitetty arvio hyvän tilan saavuttamisaikataulusta. Arviota ei ole pystytty esittämään tilanteissa, joissa hyvän tilan saavuttamiseen vaikuttaa voimakkaasti muualla kuin Suomessa toteutettavat toimet.

7 Raportointi Euroopan komissiolle

Suomen ympäristökeskus toimitti komissiolle tiedot merenhoitosuunnitelman hyvän tilan määritelmistä, meriympäristön tila-arviosta ja ympäristötavoitteista 10.4.2019 sekä seurantaohjelmasta 30.10.2020. Tiedot raportoitiin Euroopan ympäristökeskuksen tietojärjestelmään noudattaen raportointiohjeita (<https://cdr.eionet.europa.eu/help/msfd>).

Suomen ympäristökeskus toimittaa komissiolle tiedot toimenpideohjelmasta ja asetetuista poikkeuksista viimeistään 31.3.2022. Raportoinnissa noudatetaan Euroopan ympäristökeskuksen ohjetta art. 13 ja 14 (<https://cdr.eionet.europa.eu/help/msfd>). Lisäksi ne vesienhoitosuunnitelmien toimenpiteet, jotka myötävaikuttavat merenhoidon tavoitteiden saavuttamiseen, raportoidaan komissiolle vesien- ja merenhoidon yhteisinä toimenpiteinä.

8 Merenhoitosuunnitelman toteuttaminen, rahoitus ja päivittäminen

Merenhoidon toisella suunnittelukaudella päivitettyä seurantaohjelmaa toteutetaan 15.7.2020–14.7.2026 ja päivitettyä toimenpideohjelmaa toteutetaan 1.1.2022–31.12.2027. Ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön alaiset tai ohjaamat viranomaiset, laitokset ja yksiköt vastaavat omalla toimialallaan merenhoitosuunnitelman toimeenpanosta. Valtion ja kuntien viranomaisten sekä viranomaistehtäviä hoitavien muiden elinten on otettava soveltuvin osin toiminnassaan huomioon merenhoitosuunnitelma.

Seurantaohjelman alaohjelmien toteutuksen vastuuviranomaiset on koottu tämän muistion luvussa 2.2 olevaan taulukkoon 3. Toimenpideohjelman uusien toimenpiteiden toteutuksen vastuutahot ja osallistujat sekä toimenpiteiden mahdolliset rahoituslähteet on koottu toimenpideohjelman luvussa 6 olevaan taulukkoon 28. Toimenpideohjelmassa linjataan keskeiset toimet, joita hallinnonalat sitoutuvat toteuttamaan vastuualueillaan siinä määrin, kuin se on niiden resurssien puitteissa mahdollista. Rahoitusta vaativat toimenpiteet käsitellään ja niistä päätetään erikseen talousarviota ja julkisen talouden suunnitelmaa koskeissa prosesseissa. Ohjelman toimenpiteiden toteuttamisen edellyttämää lisärahoitusta hankitaan lisäksi monipuolisesti eri rahoituslähteistä, mukaan lukien EU:n rahoitus. Myös muiden tahojen, kuten kuntien, säätiöiden ja järjestöjen, odotetaan osallistuvan merenhoitosuunnitelman ja erityisesti sen toimenpiteiden toteuttamiseen.

Merenhoitosuunnitelman osat päivitetään joka kuudes vuosi. Suunnitelman ensimmäisen osan seuraava päivitys valmistuu vuonna 2024. Merenhoidon kolmannella suunnittelukaudella seuranta- ja toimenpideohjelma päivitetään siten, että päivitetty seurantaohjelma käynnistyy vuonna 2026 ja päivitetty toimenpideohjelma käynnistyy vuonna 2028.

9 Merenhoitosuunnitelman hyväksyminen ja muutoksenhaku

Valtioneuvosto hyväksyy merenhoitosuunnitelman vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 26 k §:n nojalla. Mainitun lain 18 §:n 1 momentin nojalla päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 17 §:n mukaan ympäristöministeriö julkaisee valtioneuvoston hyväksymän merenhoitosuunnitelman sähköisesti. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on annettava valtioneuvoston päätös tiedoksi julkisella kuulutuksella. Hallintolain (434/2003) 62 a §:n 3 momentin mukaan päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta.

Muutoksenhausta säädetään vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 26 k ja 18 §:ssä. Merenhoitosuunnitelman hyväksymistä koskevaan valtioneuvoston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valitusoikeus määräytyy vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 18 §:n 2 momentin perusteella. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.